

ש"י עגנון בשטוקהולם

שאני מעולם לא נשאתי את עיני אל על. לצעדי, הפסקתי מזמן לקרוא ספרות יסה. הגעתי למצב של אותו נסיך שאמו אמרה עליו, כשהוא רוצה לקרוא הוא כותב משהו לעצמו. אני יודע שזה לא טוב. סופר צריך לראות איך העולם כותב, אבל חיי מסודרים כך שאין לי אפשרות לקרוא. הדבר היחיד שאני קורא ואוהב לקרוא זה על חיי היהודים".

עגנון הביע תמהונו על שהעתונאים המצויים בענייני העולם מתעניינים ביהודי קשיש כמוהו... "בעצם", אמר, "הייתי צריך לשבת ביניכם ולא בראש השולחן... אולי לא בסוף השולחן, אבל כך, באמצע, ביניכם... שאל אותי משהו מה דעתי על העולם והתקופה של האטום. אינני מבין בזה דבר. אדם איננו מחוייב להשיב על כל השאלות שמציגים לו, אלא על כל השאלות שהוא מציג לעצמו!... לא נוח לי כל הזמן להשיב על שאלות על עצמי... לא נוח לי לטנן את עצמי בשומן שלי"... לפתע קם על רגליו, נרגש מאוד ואמר: "אני אזכור את כולכם לטובה. אינני מכיר אתכם אבל בלבי נחקקת דמותו של כל אחד ואחד מכם".

את דבריו של עגנון, שנאמרו כולם עברית, תירגם לאנגלית השגריר הישראלי בשבדיה מר שמעוני ועזר לו היועץ גבריאלי. בסוף דבריו פנה עגנון אל העתונאים ואמר: "אני מציע כי תחתמו כולכם על פטיציה שיורידו את מר שמעוני מתפקיד שגריר וימנו אותו למתורגם קבוע של עגנון..."

ישעיהו בן-פורת מעיר כי דברים אלה כשהם באים מפי עגנון הם בבחינת מחמאה...

● "הישראלים-הממוקרים" קוראים להם לסטודנטים הישראלים בחו"ל. בארץ מפרסמים כי כל מחשבתם נתונה לגדול

● "אדם חייב להשיב רק על השאלות שהוא מציג לעצמו", אמר ש"י עגנון לישיעיהו בן-פורת, שליחו המיוחד של "ידיעות אחרונות" לשטוקהולם ערב מתן פרס נובל, "גמתי את התחמושת שלי... אין לי יותר כח... המקצוע שלי זה להיות סופר. להיות בעל פרס נובל זאת אולי טרנסה טובה, אבל זה לא מקצוע".

סדר יומו של ש"י עגנון בשטוקהולם ערב מתן הפרס היה גדוש ומלא: תפילת בוקר השכם בבוקר, ביקור בבית החולים בו שכב שעה שלקה בהתקפת לב בשנת 1951 (בהבטחתו, הביא עוגה גדולה לאחיות ולרופאים, והודה להם מקרב לב על טיפולם המסור בו באותם ימים) בצהריים באו כשלושים כתבים למסיבת עתונאים ולפנות ערב ביקור אצל אלמנת ה"ר אהרנסרייז, שהיה פעם סופר עברי ידוע ורבה הראשי של שבדיה. היא בת 90 ויושבת בבית זקנים יהודי. בביקורו בבית הזקנים נכח עגנון בסקס הדלקת נר ראשון של חנוכה. בן-פורת מוסר כי מסיבת העתונאים שנערכה אחר הצהריים בבנין השגרירות הישראלית תיחרת בזכרון. אפילו לעתונאים הישראלים המכירים את עגנון היתה זאת חחייה בלתי רגילה.

"מעולם לא חשבתי שיש לי תפקיד למלא בעולם", אמר עגנון, "אני עושה מה שהשם נותן לי לעשות. אני מנסה לתת צורה לפגישות שלי עם החיים היהודיים ועם עמים אחרים. אני גם לא יודע דבר על הבשורה, או התעודה, של העם היהודי בעולם. נאמר עליו בכתובים: וראו כל עמי הארץ כי שם השם נקרא עליך. אם יש כוח חיים בכתבתי, אזי בכל דור יראו בכתבי בשורה אחרת, אבל אינני יודע אם יש בדברי מכווח חיים. מדוע רמי-המעלה, החכמים הגיזאים מעם, של האקדמיה השבדית נתנו לי את פרס-נובל? אולי משום

מפעל ישראלי מזמין מומחה אמריקני בתחום כלשהו, ובו בזמן יושב ישראלי העוסק במקצוע זה בניו-יורק וממתין ל"אור ירוק" לארוז את מזודותיו.

מלאי נכבד של טענות יש לסטודנטים הישראליים נגד מוסדות ההשכלה הגבוהה בארץ. תוך שהם מתעלמים מן העובדה, כי רוב הסטודנטים נסעו לארצות שמעבר לים הלימוד, בעיקר בהנדסה וברפואה, מוגבל — טוענים הישראלים כי ראשי האוניברסיטאות מתנכרים למומחים הישראלים.

בקשותיהם להתקבל לעבודה — במעבדות וכמרצים — נידחות משום מה. כדוגמה הביאו נציגי הארגון סיפורו של מדען ישראלי ידוע אשר אוניברסיטה גדולה במדינת ניו יורק קלטה אותו אצלה כראש המחלקה לפיזיקה. לאחר תקופת זמן זכה המדען הישראלי במענק בסך 100 אלף דולאר מטעם קרן פורד. בקשתו להתקבל לעבודה באחת האוניברסיטאות הנדולות בישראל נידחתה בנימוק: "אינו מתאים לנו?". ... "ואין זו הדוגמה היחידה" טוענים נציגי הארגון, "ידוע לנו על עשרות ישראלים אשר נידחו על ידי המוסדות להשכלה גבוהה בארץ. למרות הקשיים אורזים מדי שנה כ-300 ישראלים את חפציהם וחוזרים לישראל".

● **קבוצת יוצאי תימן שהחיים המודרניים נמאסו עליהם, מספר במחנה שבועון חיילי צה"ל, מתכוננים לשוב בצורה קיצונית אל החיים הבריאים והטבעיים בהם חיו בתימן — "ללא סרטן ואולקוס"... הם מתכוננים לחסל את כל הסממנים המודרניים שלדבריהם גורמים למחלות ולעגמת נפש, את בתייהם בכפר התימני העתידי לקום, בדעתם לבנות במתכונת תימנית — חצר גדולה ומרוחחת עם חדרים הפונים לחצר, כדי שיוכלו יום יום להישטף בניו החמה. "אצלנו לא יהיה מקרר ולא יהיה חשמל", הכריז דובר הקבוצה, "אלא רק מנורות "לוקס", כל האוכל יהיה טרי. אנחנו נתבסס על שלושה מקורות לכלייה עיקריים — צורפות, תעשיית יינות וחקלאות". — האם תסכימו שמכוניות תיירים מעלות עשן תבואנה בגבולכם? נשאל הדובר, התשובה**

משכורתם ואת מדינת ישראל ומצבה הקשה שכחו ולנציגיה אשר באים לשכנעם לחזור הביתה הם מכתיבים תנאים בלתי מתקבלים על הדעת. המדובר בכ-2000 סטודנטים ומשתלמים ישראלים הפזורים על פני כ-400 מיכלות ברחבי ארצות-הברית וקנדה, שנציגי ארגוניהם כינסו מסיבת עיתונאים בארץ בבית סוקולוב, בתל-אביב. "הסטודנט הישראלי אינו מלקק זבש באה"ב, אמר מזכיר האירגון, "הוא עובד קשה ונאבק עם קשיי פרנסה וזו ברוב המקרים הסיבה לאי יכולתו להתפנות לפעולות ציבוריות, אני רוצה להדגיש כי מצבם של רוב הישראלים באה"ב קשה ביותר!" 922 מהם מפרנסים את עצמם ורק 13 פנויים ללימודים ללא דאגות פרנסה בעזרת מילגות. 440 תלמידים לא מילאו בשאלון שנשלח לחברי אירגון הסטודנטים והמשתלמים הישראלים באה"ב את הסעיף הון במקורות פרנסתם... מרביתם עובדים כובנים וכמלצרים. לא אחת מוצא עצמו סטודנט ישראלי, מרצון או מאונס, כמיצג את המדינה. ברוב המיכלות נערכים סימפוזיונים על נושאים פוליטיים. מול הישראלים (לעתים ישראלי יחיד) מתייצבים סטודנטים ערבים אשר רובם ככולם נשלחו על חשבון ממשלותיהם והם פנויים להפצת תעמולה ולהשמדת מדינת ישראל. אומר מזכיר הארגון: "לא פעם נתקלים ישראלים בקשיים רבים שעה שהם פונים לנציגי המדינה באה"ב ובקנדה בבקשה לחומר תעמולה או עצה טובה... הפיצו עלינו שמועות כאילו אנו מכתיבים תנאים קשים למוסדות שונים ומתניס את שובנו בקבלת משכורות "שמנות" — אלו הן השמצות חסרות שחר".

את האשמה בהחלטתם של מאות משתלמים ישראלים להשתלם במערכת התעשייה והמחקר של אה"ב תולים נציגי ארגון הסטודנטים במשרדי הממשלה. בתעשיינים ובמוסדות אוניברסיטאיים בארץ. מסתבר כי עד לפני שנים אחדות לא טרח איש בארץ לקיים קשר כלשהו עם אלפי הישראלים שלמדו בחו"ל, ראו בהם, יורדים ולא טרחו, במקרים רבים, להזמין למסיבות יום העצמאות בקונסוליות הישראליות. "לא פעם שומעים אנו", מספרים נציגי הארגון, "כי

היתה נמרצת ופסקנית : „לא. כשני קילומטר מן הכפר יוכלו התיירים לשכור מלבושים תימניים מקוריים ויעלו על חמור וייכנסו כך לכפר!“... חמישים משפחות נענו למודעה בעתון שבישרה הקמת הכפר.

● **התענינות בספר אוטוביאוגרפי של הגיורת רות בן-דוד-בלוי,** אשתו של ר' עמרם בלוי מנהיג „נטורי קרתא“ התעוררה בקרב מו"לים באנגליה וצרפת, הולנד, קנדה ואה"ב שפנו אל הגב' בלוי להוציא לאור את ספרה, „דרכי לעם

ישראל“, לאחר שנכתב צרפתית ותורגם לאנגלית. ההצעות עוכבו בינתיים לפי בקשתו של ר' עמרם המבקש לראות תחילה את הספר כתוב בלשון הקודש כדי להיחזק אם אין בו דברים העלולים לפגוע בו או בחבריו. הגיורת כתבה את ספרה עוד בשנת 1963 והמלאכה נמשכה שנה תמימה. המהדורה הצרפתית מכילה 400 עמוד ומתוארים בספר ימי ילדותה, תקופת מלחמת העולם השנייה ופעילותה במחתרת הצרפתית, דרכה וזיקתה אל היהדות וכן פרשת יוסילה שוכמאכר. **יניץ רמגל**